Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	21 Rk1
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2021/1760	16.3.2021

Viite
Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntopyyntö

Eduskunnan perustuslakivaliokunta
PeV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Hallintopäällikkö John Eriksson

Asia

Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi

Ahvenanmaan maakunnan hallitus toteaa, että majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettua lakia muutettiin hiljattain väliaikaisesti. Laki hyväksyttiin Suomen perustuslain (731/1999) 23 §:n mukaisena tilapäisenä poikkeuksena perusoikeuksiin poikkeusoloissa.

Perustuslakivaliokunta totesi lakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 6/2021 vp), että tilapäisiä poikkeuksia koskevat valtioneuvoston asetukset on perustuslain 23 §:n mukaan saatettava viipymättä eduskunnan käsiteltäviksi. Eduskunta voi päättää asetusten voimassaolosta. Perustuslakivaliokunnan mukaan asetusten tällainen eduskuntakäsittely on toteutettavissa esimerkiksi samaan tapaan kuin valmiuslain nojalla annettujen asetusten käsittely (PeVL 7/2020 vp, PeVM 10/2020 vp). Tästä syystä perustuslakivaliokunta arvioi ehdotetun 3 a §:n nojalla annettuja asetuksia erikseen. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota esityksen liitteenä olleeseen asetusluonnokseen, jossa 3 a §:n soveltamisalaan kuuluvat alueet luetellaan maakunnittain. Valiokunta kehottaa valtioneuvostoa harkitsemaan mahdollisuutta rajata alueellista soveltamisalaa nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Perustuslakivaliokunta kuitenkin korostaa perustuslain 23 §:n soveltamisen poikkeuksellisuutta. Perustuslain 23 §:stä ilmenevän ja muun muassa valmiuslain 4 §:n 2 momentissa esitetyn periaatteen mukaan viranomaisten normaalit toimivaltuudet ovat poikkeusoloissakin ensisijaisia.

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi, että valmiuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönottoa koskeva laintasoinen menettely, johon sisältyy poikkeusolojen toteaminen, ei määritä 23 §:n nojalla annettujen lakiehdotusten perustuslainmukaisuutta. Poikkeusolojen toteaminen erikseen ei siis toisaalta ole edellytys perustuslain 23 §:ään perustuvan lainsäädännön säätämiselle eikä toisaalta myöskään sido eduskuntaa sen arvioidessa poikkeusolojen olemassaoloa.

Omalta osaltaan maakunnan hallitus toteaa, että epidemiologiset perustelut sille, miksi ehdotettu sääntely, eli ravitsemisliikkeiden tilojen sulkeminen asiakkailta kolmen viikon

määräajaksi, olisi välttämätöntä ja oikeasuhtaista Ahvenanmaalla, puuttuvat edelleen nyt asetusta annettaessa samoin kuin ne puuttuivat lakia hyväksyttäessäkin.

Maakunnan hallitus toteaa myös, että esityksessä ei vieläkään ole selkeitä perusteluja ja vaikutusarvioita ehdotetun sääntelyn suhteesta itsehallintolakiin ja sovellettavaan maakunnan lainsäädäntöön eikä Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 30 §:n 9 kohdassa tarkoitettuun Ahvenanmaan maakunnan hallintotoimivaltaan ihmisten tarttuvien tautien osalta.

Maakunnan hallitus toteaa myös edelleen, että maakuntapäivillä on Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 13 ja 22 kohdan mukaan lainsäädäntövalta majoitus- ja ravitsemistoimintaa koskevissa asioissa. Tämän toimivallan nojalla Ahvenanmaan majoitus- ja ravitsemisliikkeistä säädetään majoitus- ja kestitystoimintaa koskevassa maakunta-asetuksessa (ÅFS 1996:49). Lainsäädäntövalta on pois sulkeva.

Oikeustila on epäselvä sen suhteen, että voiko eduskunta Suomen perustuslain 23 §:n nojalla säätää maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan kuuluvista asioista. Suomen perustuslain 23 § ei itsessään anna eduskunnalle mahdollisuutta säätää lakeja tai antaa asetuksenantovaltuuksia valtioneuvostolle maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan kuuluvista asioista. Säännös ei siis anna eduskunnalle oikeutta yksipuolisesti poiketa itsehallintolain valtakunnan ja Ahvenanmaan välistä toimivallan jakoa koskevista säännöksistä, vaan ainoastaan oikeuden säätää tilapäisiä poikkeuksia perusoikeuksiin (ks. HE 60/2010 vp s. 36). Koska Ahvenanmaan ravitsemisliikkeiden sulkeminen perustuu valtioneuvoston asetukseen, joka on annettu majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 3 a §:n 4 momentin nojalla, eli sellaisen valtakunnan lain nojalla, jota ei sovelleta Ahvenanmaalla, Ahvenanmaan ravitsemisliikkeiden sulkemisen oikeudellinen perusta jää hyvin epäselväksi erityisesti Suomen perustuslain 18 §:n mukaisen elinkeinovapauden kannalta. Sen sijaan Ahvenanmaalla on, kuten sanottu, edelleen tartuntatilanteeseen perustuva tarve sulkea kaikkien ravitsemisliikkeiden tilat asiakkailta kolmen viikon määräajaksi 28.3.2021 saakka, ja siksi nyt on tarpeen löytää jonkin ratkaisu. Ahvenanmaalla 14 päivän ilmaantuvuus oli viikoilla 8–9 (2021) peräti 413/100 000, mutta se laski tehtyjen toimenpiteiden ansiosta lukemiin 227/100 000 viikoilla 9–10. Koko koronavirusepidemian aikana Ahvenanmaalla ravitsemisliikkeisiin ei liity ainuttakaan vahvistettua tapausta.

Yhteenvetona todetaan, että itsehallintolaissa ei säädetä poikkeusoloista, ja että valtakunnan ja Ahvenanmaan välinen toimivallan jako on epäselvä nyt syntyneessä Ahvenanmaan ravitsemisliikkeiden tilojen sulkemista asiakkailta kolmen viikon määräajaksi koskevassa tilanteessa. Kysymys on ratkaistava meneillään olevassa itsehallintolain uudistuksessa, ja vastauksen puutteessa maakuntapäivien tulisi mahdollisesti antaa lainsäädäntövaltansa puitteissa valtakunnan säännöksiä vastaavat säännökset ravitsemisliikkeiden sulkemiseksi poikkeuksellisissa tilanteissa. Muilta osin maakunnan hallitus viittaa 2.3.2021 antamaansa lausuntoon ja edellyttää edelleen, että valtakunnassa sulkemisesta kärsineille aloille myönnettävät tuet ulotetaan koskemaan myös Ahvenanmaata, koska Ahvenanmaan ravitsemisliikkeet ovat jo sulkeneet asiakastilansa sääntelyn takia.

Ålands landskapsregering

Maaneuvos	Veronica Thörnroos
Varamaaneuvos	Harry Jansson

TIEDOKSI:

Ahvenanmaan maakuntapäivät, itsehallintopoliittinen lautakunta
Työ- ja elinkeinoministeriö, laura.holkko@tem.fi ja kirjaamo@tem.fi
Oikeusministeriö, oikeusministerio@om.fi
Sosiaali- ja terveysministeriö, kirjaamo@stm.fi
Kansanedustaja Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi